

Podsumowanie wiedzy z mitologii

Obraz [timeflies1955](#) z [Pixabay](#)

Opracowanie: Justyna Jasik
(w oparciu o podręcznik „NOWE Słowa na start!”,
kl. V, wyd. Nowa Era oraz serwisy internetowe,
np. prostypolski.pl , klp.pl, epoki-literackie.pl)

Mit i mitologia

- **Mit** to opowieść fantastyczna z bardzo odległych czasów, wyrażająca i porządkująca wierzenia danej społeczności. Pierwotnie była przekazywana ustnie i pomagała zrozumieć otaczający człowieka świat.
- **Mity opowiadają na przykład o:**
 - ❖ powstaniu świata i człowieka,
 - ❖ pochodzeniu zjawisk przyrodniczych i pór roku,
 - ❖ życiu i czynach bogów i herosów,
 - ❖ walce dobra ze złem,
 - ❖ tajemnicy życia i śmierci oraz przeznaczeniu człowieka,
 - ❖ źródłach niektórych zwyczajów i uroczystości
- Zbiór mitów nazywamy **mitologią**.
- Mitologia grecka należy do najbardziej znanych w Europie i na świecie, ale istnieje także m.in. mitologia rzymska (wzorowana na greckiej), mitologia słowiańska, egipska, nordycka.
- Dla twórców kolejnych epok mitologia Greków i Rzymian stała się bogatym źródłem wiedzy, natchnienia, skojarzeń znanych właściwie wszystkim ludziom, którzy te opowieści kiedykolwiek poznali.

Na początku był CHAOS...

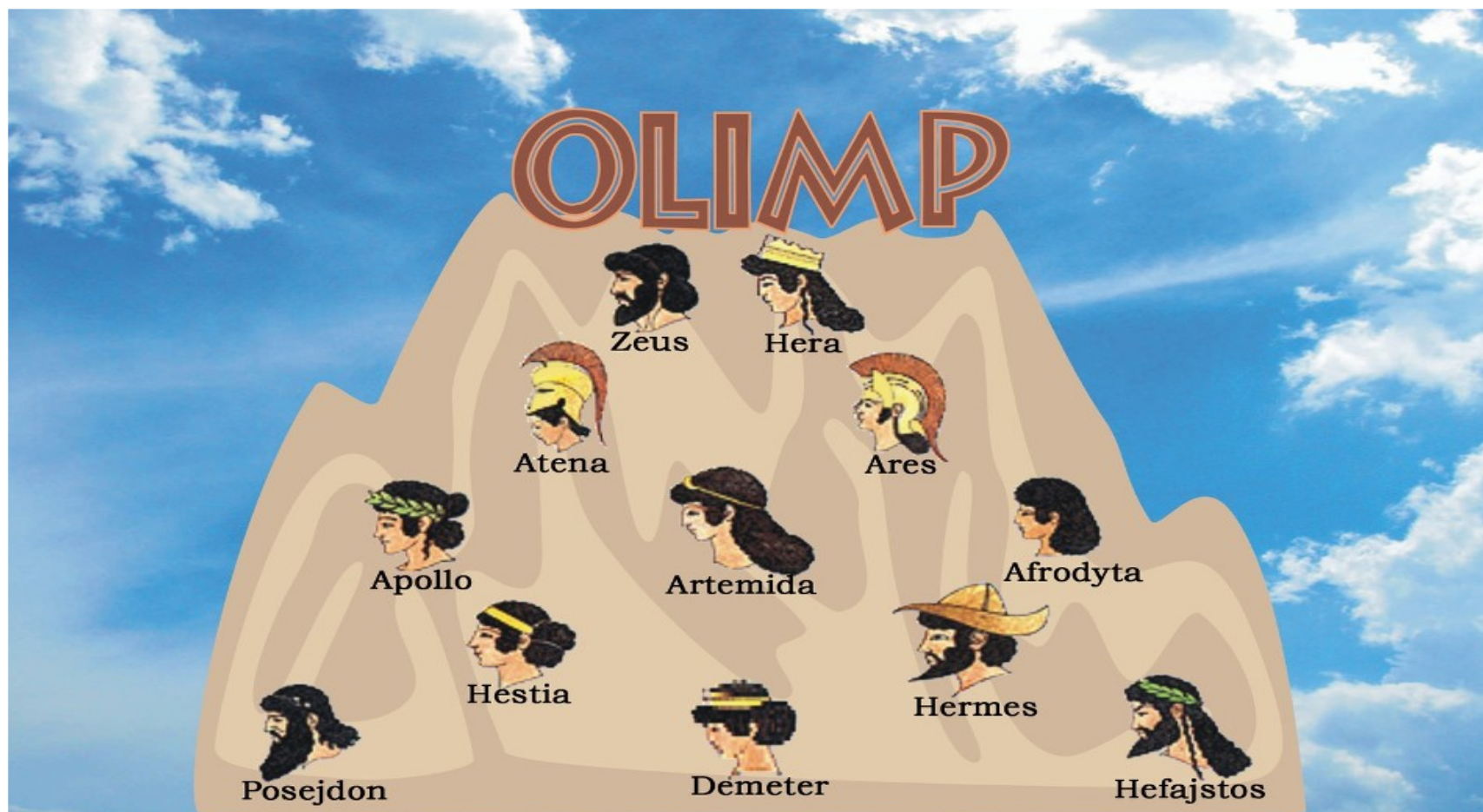
Chaos jest trudny do zdefiniowania. Z tego „Wielkiego Nic” wyłonili się pierwsi małżonkowie: Gaja – Ziemia i Uranos – Niebo, dający początek pokoleniom bogów. Najstarsi byli tytani, potem kiklopowie (cyklopi) i hekatonchejrowie (sturęcy). Jednak Uranos, niezadowolony z okrutnego i szkaradnego potomstwa, strącił je do Tartaru – podziemnej głębi, z której nie ma wyjścia. Matce Gai nie podobały się bezwzględne rządy Uranosa, więc namówiła Kronosa, najmłodszego z tytanów, który jeszcze był wolny, do strącenia ojca z tronu. Z krwi z rany obalonego króla narodziły się Erynie – trzy boginie zemsty.

Kronos panował na ziemi razem z żoną Reją. Pamiętając o klątwie rzuconej nań przez Uranosa, Kronos połykał swoje dzieci. Lecz Reja ukryła szóste dziecko i dała mężowi kamień do połknięcia. Zabrała niemowlę na ziemię i nadawszy mu imię Zeus, zostawiła syna na wyspie Krecie pod opieką nimf górskich. Zeus był karmiony mlekiem kozy Amaltei. Kiedy dorósł polecił swej matce dać Kronosowi środek wymiotny. Wtedy wyszli na świat bogowie – rodzeństwo Zeusa – Hades, Posejdon, Hera, Demeter i Hestia.

Rozpoczęła się długa i krwawa wojna przeciw Kronosowi. Z pomocą wydobytych z Tartaru cyklopów i sturękich, Zeusowi udało się zwyciężyć. Tryumf bogów nie trwał długo, bo stanęli przeciw nim giganci, synowie ziemi.

NAJWAŻNIEJSI BOGOWIE GRECKIEJ MITOLOGII

<https://gloswielkopolski.pl/matura-2017-jezyk-polski-mitologia-testy-klucze-odpowiedzi/ar/104926>

Bogowie olimpijscy

- **Afrodyta** – bogini piękna i miłości, atrybut: róża, gołębie;
- **Apollo** – bóg sztuki i poezji, atrybut: lira, drzewo laurowe;
- **Ares** – bóg wojny, atrybut: miecz, tarcza;
- **Artemida** – bogini łowów, atrybut: łuk, półksiężyc;
- **Atena** – bogini mądrości, atrybut: sowa, drzewo oliwne;
- **Demeter** – bogini urodzaju, roślinności, atrybut: zboże;
- **Hades** – bóg podziemia, bóg umarłych, atrybut: klucze, berło;
- **Hefajstos** – bóg ognia i kowali, atrybut: młot, obcęgi;
- **Hera** – bogini rodzin, małżeństwa i płodności, atrybut: paw, owoc granatu;
- **Hermes** – bóg podróźnych, pasterzy, kupców i złodziei, atrybut: skrzydlate sandały;
- **Hestia** – bogini ogniska domowego, atrybut: piec kuchenny z ogniem;
- **Posejdon** – władca mórz, atrybut: trójząb;
- **Zeus** – najwyższy z bogów, pan nieba i ziemi, ojciec bogów i ludzi, atrybut: piorun, orzeł.

Demeter i Persefona

Pory roku

<https://mitologia.fandom.com/pl/wiki/Demeter>

<https://spolkimiejskie.wordpress.com/2018/12/18/lubie-male-miasteczka-bezpanska-persefona/>

Demeter była czczoną przez wszystkich ludzi matką pól, ptaków, ryb i całej żyjącej przyrody. Z wody i powietrza dawała życie wszystkim roślinom i stworzeniom. Miała córkę – Persefonę, nazywaną Korą.

Któregoś dnia zostawiła Persefonę pod opieką nimf. Młoda dziewczyna zbierała kwiaty na łące. Demeter zabroniła jej tylko zrywać narcyzów. Jednak bóg podziemi, Hades, zwabił piękną boginkę właśnie tym kwiatem, który nagle wyrósł spod ziemi i był tak piękny, że Persefona nie mogła powstrzymać się i zerwała roślinę. Wtedy rydwan z czarnymi końmi porwał Korę do Tartaru.

Zrozpaczona Demeter szukała córki wszędzie. Ukryła się przed ludźmi i bogami w łachmanach staruszki. Na ziemi zapanowały susze i klęski przyrody, pola nie dawały pól, rośliny i zwierzęta umierały.

Kiedy wreszcie Zeus dzięki Hermesowi odnalazł Demeter, rozkazał Hadesowi zwrócić Persefonę jej matce. Ale przez zjedzenie owocu granatu Persefona musiała na część roku wracać do męża.

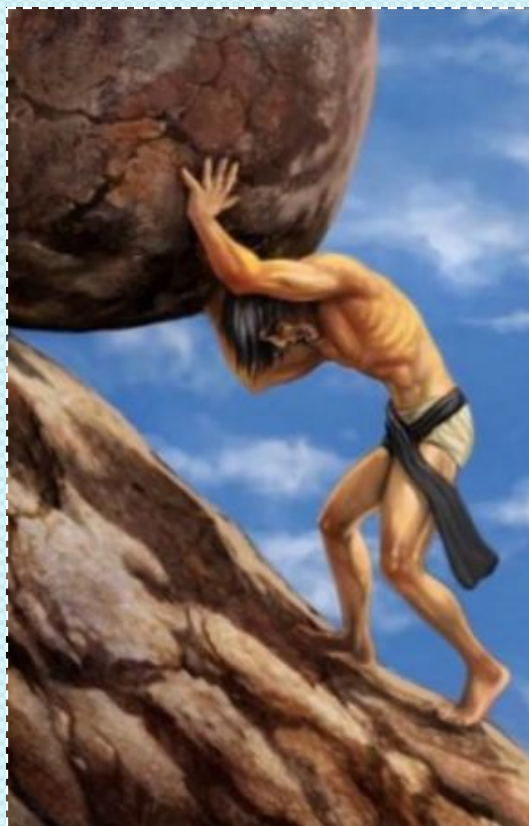
I tak, przez pewien czas przyroda pięknieje, żyje, bujnie się rozwija, by potem na kilka miesięcy zasnąć, kiedy matka Demeter tęskni do swej córki. Demeter nazywana jest boginią życia, zaś Persefona (Kora) – boginią śmierci.

Mitologiczne historie,

czyli o kim mówiliśmy...

Szyf

<https://www.wattpad.com/706444650-mit-o-szyfie-opowiadanie-tw%C3%B3rcze-untitled-part-1>

Kara bogów

Władca Koryntu – Szyf - był lubiany przez bogów, toteż często gościł na Olimpie. Okazało się jednak, że jest plotkarzem i zdradza ludziom boskie tajemnice.

Pewnego razu zdradził ważną tajemnicą Zeusa, a ten w zemście zesłał do niego śmierć. Przed śmiercią król Koryntu nakazał jednak żonie, aby nie grzebała jego zwłok. Szyf błądził po królestwie umarłych i głośno narzekał na złą żonę. Nieświadom niczego Hades pozwolił mu wrócić na ziemię i ukarać żonę, po czym na powrót stawić się w świecie podziemnym.

Hades i Persefona wysłali Tanatosa, który na swych skrzydłach zabrał Szyfa na ziemię. Gdy dotarli do Koryntu, Szyfowi udało się uwięzić Tanatosa, co spowodowało, że ludzie przestali umierać. O uciekinierze Hades przypomniał sobie dopiero po upływie wielu lat.

Szyfa dosięgła w końcu sroga kara: skazano go na wieczne wtaczanie głazu pod górę. Gdy Szyf był niedaleko szczytu, kamień wymykał mu się z rąk, spadał i praca zaczynała się od nowa.

Mitologiczne historie,
czyli o kim mówiliśmy...

Herakles

12 prac

https://sites.google.com/site/greccybohaterowie/home/lista-bohaterw_greckich/herakles

Herakles był herosem, który narodził się ze związku Zeusa i królowej Alkmeny. Wyróżniała go wielka siła, bohaterstwo, odwaga i męstwo. Ojciec Heraklesa chciał, by syn był nieśmiertelny, więc przysunął go do piersi śpiącej Hery. Ta jednak odtrąciła dziecko i zaczęła mścić się na Heraklesie.

Gdy miał 10 miesięcy, wysłała do niego węże, które Herakles z łatwością udusił. Heros nie wykazywał zdolności do nauki. Już od najmłodszych lat jednak uwielbiał zapasy, strzelanie z łuku i rzucanie oszczepem.

Przyszedł z pomocą w walce królowi tebańskiemu, a w nagrodę otrzymał za żonę córkę króla. Hera, kontynuując swoją zemstę, po latach zesłała na Heraklesa szalenstwo, w przyływie którego zabił on ukochaną żonę i własne dzieci.

Za karę, zgodnie z przepowiednią wyroczni, zaciągnął się na służbę do króla Eurysteusa i wykonał dla niego 12 bardzo niebezpiecznych prac, m.in. zgładził lwa z Nemei oraz hydrę lernejską, uprowadził z Hadesu trójgłowego psa Cerbera i oczyścił stajnię Augiasza.

Mitologiczne historie,

czyli o kim mówiliśmy...

Tezeusz i Ariadna

Bestia w labiryncie

<https://www.facebook.com/AntycznySwiat/posts/2722333747811071>

Tezeusz jest największym bohaterem ateńskim.

Wielką sławę przyniosło mu zgładzenie potwora o ludzkim ciele i głowie byka, któremu Ateńczycy składać musieli haracz w postaci siedmiu młodych mężczyzn i siedmiu dziewcząt.

Tezeusz, chcąc wybawić Ateńczyków od okrutnej ofiary, postanowił zabić Minotaura. W młodym bohaterze zakochała się Ariadna, córka króla Krety. Kiedy Tezeusz wchodził do labiryntu Minotaura, zawiązał u wejścia koniec nici, podarowanej mu przez Ariadnę. Potem rozwijał kłębek, aż dotarł do potwora. Bohater zgładził Minotaura i dzięki nici wyszedł szczęśliwie z labiryntu. Powracał z Krety do Aten zwycięski... wraz z Ariadną. Ale na wyspie Naksos Tezeusz porzucił kochankę i odpłynął ukradkiem.

Ariadnę poślubił Dionizos, bóg wina i winnej latorośli. Natomiast Tezeusz przyплыł do Aten.

Mitologiczne historie,
czyli o kim mówiliśmy...

Dedal i Ikar

<https://puzzlefactory.pl/pl/puzzle/graj/ludzie/203426-mit-dedal-ikar>

Tragiczna ucieczka

Dedal był rzemieślnikiem - artystą na dworze króla Kreta, Minosa. Mówiono, że w swe posągi Dedal potrafił tchnąć życie – tak były doskonałe. To nie jedyny talent Dedala. Wynałazł on świder, grundwęgę, był też architektem.

Król Kreta, Minos, zlecił budowniczemu wykonanie labiryntu dla Minotaura – potwornego królewskiego syna, pół-byka i pół-człowieka. Dedal wykonał zadanie i coraz bardziej tęsknił za swoją ojczyzną – Atenami. Król jednak, z przywiązania do przyjaciela i z obawy przed jego wiedzą o tajemnicach państwowych, zabronił Dedalowi opuszczać wyspę. Rzemieślnik wymyślił sposób ucieczki. Z ptasich piór sklejonych woskiem sporządził skrzydła dla siebie i swego syna Ikaru. Przed odlotem ojciec przestrzegł chłopaka, aby leciał równo między niebem a ziemią, bo inaczej albo wosk się stopi, albo pióra nasiąkną wodą. Jednak Ikar, zachwycony lotem, wspaniałością przygody, zapomniał o radach ojca, wzleciał zbyt wysoko. Wosk stopił się, a Ikar spadł do morza, gdy jego skrzydła się rozpadły.

Zrozpaczony ojciec znalazł zwłoki syna. Na pamiątkę wyspę nazwał Ikarią, a morze – Ikaryjskim.

Mitologiczne historie,

czyli o kim mówiliśmy...

Mitologia w języku

Związek frazeologiczny (frazeologizm) to utrwalone w języku połączenie wyrazów o stałym, przenośnym znaczeniu, które nie wynika ze znaczeń tworzących go słów.

Wiele związków frazeologicznych ma swoje źródło w mitologii (mówimy o nich „mitologizmy”).

- ***syzyfowa praca*** - ciężka, długotrwała praca, zwykle nieprzynosząca efektów;
- ***stajnia Augiasza*** - nieład, bałagan, wielki nieporządek;
- ***róg obfitości*** - dostatek, dobrobyt;
- ***pięta Achillesa*** - słaby punkt, wada, niedoskonałość;
- ***koń trojański*** - zasadzka, niebezpieczny dar;
- ***jabłko niezgody*** - przyczyna kłótni, konfliktu;
- ***paniczny strach*** - wielki lęk, przerażenie;
- ***nić Ariadny*** - nieoczekiwana pomoc w wyjściu z trudnej sytuacji;
- ***ikarowy lot*** – śmiały plan, przedsięwzięcie, które może skończyć się tragicznie.

Mitologia w sztuce

<https://pl.painting-planet.com/athena-pallas-gustav-klimt/>
Pallas Atena, Gustav Klimt

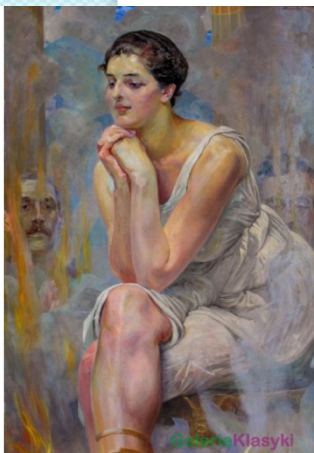
Chory Bacchus, Caravaggio
https://pl.wikipedia.org/wiki/Chory_Bacchus#/media/Plik:Sick_young_Bacchus_by_Caravaggio.jpg

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Narcyz_\(obraz_Caravaggia\)#/media/Plik:Narcissus-Caravaggio_\(1594-96\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Narcyz_(obraz_Caravaggia)#/media/Plik:Narcissus-Caravaggio_(1594-96).jpg)

<https://spolkimiejskie.wordpress.com/2018/12/18/lubie-male-miasteczka-bezpanska-persefona>
Proserpine 1874 Dante Gabriel Rossetti

https://www.galeriaklasyki.pl/mitologiczne/18352-66879-pytia.html#/295-wymiary-40_cm/309-rama-bez_razy
Pytia, Jacek Malczewski

<https://www.demorgan.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/Demeter-Mourning-for-Persephone.jpg>
Żałoba Demeter dla Persefony, Evelyn De Morgan

**WARTO
WIEDZIEĆ
WIĘCEJ!**

Poznaj inne mity!

Znajdziesz je m.in. w książkach
Jana Parandowskiego, Wandy
Markowskiej, Zygmunta Kubiaka,
Lucyny Szary.

***Mity są źródłem
kultury europejskiej***